

ובהרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

באור החיים תולדות רבנו הק'

פרק שביעי: רבינו בסאלי מים בשש"ן...

מעשה ביהודי אחד מעשירי סאלי שקנה מאחד הנכרים בעיר פרדס, ובו שני מעיינות מים זכים וצלולים. אלא שלדאבנו כי רב, לא חלפו כי אם חודשיים ימים והמעיינות יבשו חרבו. התעצב היהודי אל לבו מאד והלך אצל רבינו לשפוך לפניו את לבו. תוך כדי ישיבתו לפני רבינו, נטל העשיר את כד המים שעמד על השולחן, מזג לעצמו כוס מים זכים וצלולים ושתאם מבלי לברך לא לפני השתיה ולא לאחריה. נענה רבינו ואמר: "אכן נודע הדבר. בגלל חסרון שתי הברכות שאתה מזלזל בהן, יבשו שני מעיינותיך!". נתן בו העשיר את עיניו, ורבינו הסביר לו במליצתו: הפסוק אומר, "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה". "בששון" הרי אלו ראשי התיבות של "בירות שיתיים: ש'הכל ו'בורא נ'פשות" רק לכשתקפיד על שתי הברכות תשאב מים בששון ממעינותיך!".

קיבל העשיר על עצמו לשוב למוטב. אמרו: לא יצאה יממה, עד ששבו המעינות לנבוע, והיו תושבי סאלי קוראים להם "מעיינות חיים" על שמו של רבינו, ואף ייחסו להם כוחות סגוליים והיו שואבים ממימיהם כסגולה לרפואה בזכות רבינו.

מכתב לשכינה הקדושה!

מעשה היה באחד מתלמידי רבינו שעקר דירתו לעלות לארץ ישראל וביקש מרבינו כי יתן לו כתב המלצה לרבינו ירושלים. נענה לו רבינו ואמר: "אין לי מכרים בירושלים. זאת אעשה איפוא, אתן לך כתב לשכינה עוזנו, ובלכתך שמה תניח את הכתב שאמסור לך באחד מחריצי הכותל המערבי". לפי אחת הגרסאות, כתב רבינו בפתקה: "אחותי רעייתי יונתי תמתי אבקש ברחמים להשפיע שפע טובה לפלוני בן פלוני".

כך עשה התלמיד, טמן את הפתק בכותל ואכן היתה פרנסתו מצויה.

פטירתו של רבי חיים בן עטר הזקן

בשנת תפ"א נפטר לבית עולמו בשיבה מופלגת זקנו, מורו ורבו של רבינו, הלא הוא רבי חיים בן עטר הזקן שעל ברכיו גדל רבינו, מפתו אכל ובחיקו עלה והתעלה. הוא היה בפטירתו כבן מאה שנה. עת הסתלק רבי חיים הוסרה עטרת ראשו של רבינו, וגם היה זה אות מבשר רעות לקראת השנים הבאות ובבחינת "כי מפני הרעה נאסף הצדיק".

שנות הבצורת תפ"א - תפ"ד

בימים ההם ובשנים ההמה, היו יהודי מרוקו מוכים ונרדפים בידי שמים ובידי אדם. אם לא די היה להם בהתנכלויותיו של המלך הרשע, התרגשה ובאה עליהם בשנת תפ"א צרת הבצורת הנוראה. גזירת רעב, מדיבת עינים ומכלת נפש. היתה זו עצירת גשמים איומה ומוחלטת שנמשכה כשלש שנים, והמיטה על ראש יהודי מרוקו השבורים והרצוצים, רעב ועוני, מחלות וייסורים ומיתות משונות ומרובות.

פניני אור החיים

מתלמידיו של בלעם 'עין רעה'

וַיִּזְבַּח בַּלֵּק בָּקָר וַיִּצְאֵן וַיִּשְׁלַח לְבָלְעָם וְלִשְׂרָיִם אֲשֶׁר אֵתוֹ (במדבר כב מ)

אחרי שבלעם הגיע אל עיר מואב, אומרת התורה וַיִּזְבַּח בַּלֵּק בָּקָר וַיִּצְאֵן וַיִּשְׁלַח לְבָלְעָם וְלִשְׂרָיִם אֲשֶׁר אֵתוֹ.

עיקר העניין כאן הוא מה שעבר בין בלק לבלעם, ומה עניין יש בפרט זה שהאוכל ששלח בלק היה גם עבור השרים שעם בלעם?

כאן יש לנו הודמנות נוספת לראות את מידותיו המושחתות של בלעם. כפי שהמשנה במסכת אבות מונה את מידותיו הרעות 'עין רעה, נפש רחבה, רוח גבוהה'.

בלעם רוצה הכל בשבילו, רק לי, הכל עבורי, אני ואפסי עוד.

אומר האור החיים הקדוש: בלק חשב כי בלעם יקח לעצמו את כל מה שהוא, בלק, שלח אליו. הכל רק בשבילו. זו הרי מידתו - 'רע עין'.

לכן, כששלח בלק, אמר בפירוש שלא הכל מיועד לבלעם, אלא יש כאן גם עבור השרים.

עין רעה - מתלמידיו של בלעם הרשע.

כי ברוך הוא!

מָה אָקֵב לֹא קִבֵּה אֶל וּמָה אֶעָנֵם לֹא יָעִם ה' (במדבר כג)

האור החיים הקדוש שואל:

איזו משמעות יש לקללה. אם מגיע לאדם עונש בגלל מעשיו, הרי ייענש גם אם לא יקללוהו. ואם לא מגיע לו - מה ערך יש לקללה. האם יכול המקלל להמיט עונש על אדם שלא מגיע לו?

מוסיף האור החיים הקדוש ואומר: זה מובן, איך יכולה הברכה לחול גם על אדם שלא מגיעה לו הברכה. 'לפי שמידה טובה מרובה גם לעשות ה' רצון ידידיו, לברך המתברכים מהם במידת החסד, תקובל ברכתו גם למי שאינו ראוי לה כמו מעשיו'.

אולם הקללה איך תוכל לחול על האדם?

את התירוץ לכך מבאר האור החיים. לפי שאחת ממידותיו של הקב"ה הוא 'ארך אפים'. הקב"ה ממתיך לעוברי רצונו ולא ממחר להענישם, ונותן

להם הודמנויות נוספות לשוב בתשובה.

מידה זו של 'ארך אפים' נוהגת תמיד, זולת בעת אשר יזעם ה', כנאמר 'כי רגע באפו', ואז הדינים מתגברים. וכשמקלל אדם את חבירו, תגרום הקללה, שאותן עונות שה' מאריך לו אפו עליהם, ימהר להיפרע ממנו. זה היה רצונו הרע של בלעם לגרום לישראל חלילה, ולא עלתה זממו בידו, ויהפוך ה' אלוהיו לך את הקללה לברכה, כי אהבך ה' אלוהיך'.

ולפי דרכנו, דבר גדול למדנו מדברי האור החיים הקדוש, שברכת צדיק יש לה משמעות אדירה. גם אדם שלא מגיע לו ישועה או הצלחה מסוימת, יוכל להשיג אותה באמצעות ברכת הצדיק.

כי חפץ ה' לעשות רצון ידידיו, לברך המתברכים מהם במידת החסד, ולכן תתקבל ברכתו של הצדיק, גם למי שאינו ראוי לה לפי מעשיו.

לחיות כמו יהודי

מִי מִנָּה עֵפֶר יַעֲקֹב וּמִסַּפֵּר אֶת רִבְעֵי יִשְׂרָאֵל תַּמּוֹת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָיִם וְתַחִי אַחֲרֵיתִי כְּמָהוּ (במדבר כג)

כאשר נמנע ממנו לקלל, משתפך בלעם בהבעת רצונו האישי 'תמות נפשי מות ישרים'.

בלעם הרשע רוצה למות כמו יהודי! האמנם?

אומר האור החיים הקדוש: בלעם, רשע שבאומות היה. מלא רוע ועוונות. הוא הכיר את עצמו ולא ביקש לחיות כמו יהודי, אך למרות זאת שאף למות כמו יהודי.

לחיות כמו יהודי זה לא קל ולא פשוט. התגברות יום יומית, לחיות עם משטר עצמי, להימנע מעבירות ולקיים מצוות. בלעם הכיר את עצמו וידע שזה רחוק ממנו, לכן ביקש לכל הפחות שבשעת דכדוכה של נפש, במוותו, יהיה ישר. תמות נפשי מות ישרים.

מוסיף האור החיים הקדוש בדברים מפעמים: ראיתי רשעים שאמרו לי בפירוש כי אם היו יודעים שיחזרו בתשובה ותיקף ימותו, היו עושים, אלא שיודעים שאינם יכולים לעמוד בתשובה זמן ארוך, כי דבר מלך עליהם - מלך זקן וכסיל (היצר הרע), רחמנא ליצן.

בלעם הרשע רצה למות כמו יהודי, אך המשימה היא לחיות כמו יהודי. יום ויום ושעה שעה.

המשך בעמוד ג'

ספיר ויהלום פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

למות כיהודי

משומדים רבים כמו לעם ישראל במהלך הדורות, למגינת לב, וכבר המליצו על אלה ושכמותם את לשון הנביא (ישעיהו מט, ז): "מהרסיין ומחריביין ממך יצאו".

כזה היה גנשר המומר. יהודי אשר גדל בבית כשר וישר אלא שיצרו גבר עליו, והוא שנה ופירש, הרחיק לכת והלך לחצוב לו בורות נשברים עד שהתדרדר לדיוטא התחתונה וחטא והחטיא את הרבים.

במהלך חייו הקלוקלים הספיק גנשר לטפח אי או חלומות חומריים ואף להגשים אותם, ולפתח קריירה מזהירה כראש העיר בקוֹז'ניץ.

'קריירה מזהירה' אמרנו, אך רק בעיניו. בעיני היהודים היה גנשר משוקץ ומתועב עד לאחת, הם הסירו מבטם בכל אימת שפגשו בו - כדי שלא להביט בפני אדם רשע, ואילו הגויים לעגו לו כמצופה, בידועם בעצמם היטב עד כמה נלעג אדם הנוטש את מסורת אבותיו ומחפש לו אחר מעמד וכבוד מדומים במקומות זרים מוזרים.

היה זה בראש השנה, שנת תש"ג, בעיצומה של השואה הנוראה.

בית הכנסת המפורסם של המגיד הקדוש מקוֹז'ניץ זיע"א, לב העיר, הודה והדרה, הועלה באש למול עיניהם הקרועות של יהודי קוֹז'ניץ ולקול צחוקם הגס של הקלגסים הנאצים, ואילו יהודי העיר נגרו בעל כרחם למפקדת האס-אס, להבריך את הרצפות לשביעות רצון המפקדים המקומיים ולתועלת מכונת ההתעללות המשומנת היטב.

'אתה יהודי, או לא?!' נשמעה לפתע צרחת חייטית מקפיאת דם, והמבטים כולם הופנו לעבר מקור הקול.

גנשר, חבול כולו זוב דם, ניצב שם בגאון וחטף בזו אחר זו מהלומות רצחניות והצלפות שוט. חבלות כחלחלות עיטרו את גופו, שריטות עמוקות נפערו בבשרו ופניו שתתו דם, וחיות האדם מצידם המשיכו וצווחו: 'אתה יהודי, גנשר?'

גנשר מצידו עמד, דמם ולא הוציא הגה מפיו.

הצלפה נוספת, ואפס תגובה. אגרוף חייטית הישר לשיניו, וכולם. דממה גאה.

רמז קל מצד המפקד, ואחד החיילים הזוטרים אץ אל פח האשפה ושלף משם - למרבה הזעזוע - ספר תורה שהושלך לשם כבזז אך זמן מועט קודם לכן. חייל נוסף ליקט עצים והצית מדורה, והמפקד מצדו מחכך ידיים בהנאה שטנית.

'זרוק את הספר לאש' הורה לגנשר, 'והינצל'.

בשלב זה נקטעה הדממה מצידו של גנשר. הוא הזדקף בתנוחה גאה, גבר על ייסוריו הנוראים וחילץ מבין שפתיו הסדוקות ושיניו השבורות משפט אחד, יהודי כל כך. 'לא אעשה זאת חלילה!'

עוד מהלומה מוטחת בפניו, והוא בשלו: 'יהודי אני! לא אעשה זאת בשום אופן!'

האגרוף שבא כתגובה הבהיר כי היו אלו מילותיו האחרונות של גנשר. הדם כמו נשאב מפניו, הוא החוויר באחת וקרס תחתיו. כיהודי. מת מות קדושים.

את גופתו הורו הרשעים לשרוף באותה מדורה שהוכנה מבעוד מועד, ואת בגדיו קיבלה רעייתו בצירוף פתק ציני להחריד: 'מתנה'. רעייתו הציעה לימים פתק שנותר לו ממנו, מזכרת מיהודי שהתרחק כל כך.

בפתק נכתב בדם ליבו: 'השתמדותי כי רציתי פרנסה. פעמים אין ספור קללתי צעד זה. העיקר שגרם את אי שביעות רצוני, למרות הכסף והזהב המדומה, היא גירסא דינקותא, דברי תורה שספגתי מימי ילדותי. רעיון אחד מלווני ואי אפשר להשתחרר ממנו, עוקב אחרי, מקפח את מנוחתי: בטיפשות מנעתי את עצמי מלחיות כיהודי, תעמוד לי גירסא דינקותא שלי לכפר על החטא הזה ותעזור לי למות כיהודי'.

סיפור חייו של גנשר וסיימם הטרגי והמרגש בו-זמנית, אינו מנת חלקו בלבד. רבות העדויות אודות יהודים שהתרחקו ואף התבוללו בין הגויים, מרדו בכל הקדוש והיקר וכפרו בעיקר, אלא שהכל התברר כהצגה עלובה בהגיע רגע האמת.

וכך העיד הגאון ר' צבי הירש מייזליש זצ"ל בראש ספרו - 'שו"ת מקדשי השם' (זר זהב אות ל): 'ופלא ראינו שאותם אנשים חופשיים שראו שאנחנו מתפללים ומניחים תפילין באושוויץ [אשוויץ], המה ראו כן תמהו ולא נשתנו דעתם לשוב לה'. רק באותה שעה שהובילו אותן לבית המוקד, היה נשמע דברים כאלה ששמחו על שזוכים להישרף על קידוש השם כישראל. וראיתי עד כמה צדוק דברי אור החיים הקדוש בפרשת בלק עה"פ (במדבר כג י): 'תָּמַת נַפְשִׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתָהִי אַחֲרֵיתִי כְּמָהִל'.

וכדלהלן:

בלעם הרשע, אם כי ייצג את צד הטומאה ואת שפל המדרגה אליו מסוגל בן אנוש להתדרדר, היה בסופו של דבר - נביא. השגותיו היו רחבות ועמוקות, היכרותו עם עולם הרוח והנשמה לא היה שטחי. הוא ידע היטב מהו טוב ומהו רע, מי הוא העם הנבחר באמת ומהי ייחודיותו של עם סגולה. בעצמו העיד על כך לאונקלוס בר קלניקוס, אשר העלה את נשמתו באוב ופנה אליו בשאלה (גיטין נז): 'מי חשוב ביותר בעולם הבא? על כך השיב בלעם: 'ישראל'.

אף בדבריו על ישראל התבטא ואמר: 'תמות נפשי מות ישרים וְתָהִי אַחֲרֵיתִי כְּמָהִל'. ועל כך עומד האור החיים הקדוש ומפנה את תשומת לבנו לנקודה הבאה:

עוד ירצה, שבהגיעו ליום המיתה יטיב דרכיו ממעשיו הרעים ותועבותיו, כי רשע שבאומות היה, אלא שנתאלף שבשעת מיתה ישוב ויהיה ישר כישירים שבאומות, ולפי שעמד על מזגו והנה הוא רע בתכלית הרע ונמנע ממנו עשות ישר, לזה שאל דבר שיכול להיות שבשעת דכדוכה של מות יהיה ישר.

ממשך רבינו ומעיד: וכיצא בזה ראיתי רשעים שאמרו לי בפירוש כי אם היו יודעים שיחזרו בתשובה ותכף ימותו היו עושים אלא שידעו שאינם יכולים לעמוד בתשובה זמן ארוך כי דבר מלך עליהם מלך זקן וכסיל רחמנא ליצלן.

בלעם חפץ היה למות כיהודי.

הוא הבין עד כמה גדולה מעלת איש ישראל, ידע אל נכונה כי פסגת השאיפות היא למות על קידוש ה', וכמאמר התנא האלוקי רבי עקיבא בצאתו להריגה (ברכות סא): 'כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה (דברים ו, ה): 'בכל נפשך' - אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי: מתי יבא לידי ואקיימנו'.

אך בעיה אחת היתה לו - הוא לא היה מוכן לחיות כיהודי.

אין ספק. מעלת המקדשים שמו יתברך ונטבחים

כעולה תמימה לפני הקב"ה אין בה שיעור, וכבר אמרו חז"ל (בבא בתרא יז): 'הרוגי מלכות - אין כל בריה יכולה לעמוד במציאתן'.

אולם אם נשוב לדברי רבי עקיבא אותם הזכרנו לעיל, נשים לב ונדייק בלשונו: 'כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה!'

רבי עקיבא לא שקט על השמרים, לא ישב שאנן ועשה ככל העולה על רוחו במהלך החיים, תוך טיפוח משאלת לב עצלה כי יזכה למות מות קדושים ולקיים בעצמו 'אפילו נוטל את נשמתך'. ממש לא.

במשך כל חייו עסק רבי עקיבא בתורה ועבודה, הוא השקיע את כל אורו ומרצו בבניית קומתו הרוחנית ובהשלמת נפשו לפני קונו. לאור עובדה זו, מה שנותר לו היה רק לייחל ולקוות כי אכן יזכה למות מות קדושים.

אולם איזו צורה ואיזה טעם יש לאדם ההולך בשרירות לבו ואחר מראה עיניו ותאוותיו, עושה ככל העולה על רוחו ונתלה בסיכוי הקלוש שיזכה להתעלות במעלות קדושים וטהורים? האין זה מגוחך ונלעג, וחמור מכך - מתריס?

וכך היה רגיל לומר הגה"צ רבי יחיאל מיכאל דב וויסמאנדל מנייטרא זיע"א (איש חמודות פ"י עמ' ריב), שקידוש השם האמיתי אינו למות על קידוש השם, אלא דוקא לחיות על קידוש השם, להתגבר על הקשיים למען כבוד שמים.

ובזה פירש את דברי חז"ל באותו מעשה של מיתת רבי עקיבא, שכך אמרו שם: בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה סרקו את בשרו במסרקות של ברזל והיה קורא קריאת שמע, אמרו לו תלמידיו, רבי עד כאן, אמר להם כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה (דברים ו, ה) 'בכל נפשך' אפילו נוטל את נשמתך, מתי יבא לידי ואקיימנה, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנה. שהכוונה היא שהתלמידים התפעלו איך יכול ילוד אשה להגיע למדרגה של קידוש שם שמים באופן זה שקידשו רבי עקיבא בשעת מותו, ועל זה השיב להם רבי עקיבא אין זה חידוש כל כך למות פעם אחת על קידוש השם, כי יותר חידוש הוא מה שחייתי כל ימי חיי על קידוש השם שהיא עבודה תמידית שממית עצמו הרבה פעמים.

וזהו מה שאמר להם 'כל ימי הייתי מצטער', שהייתי עובד כל ימי במדרגה יותר גבוהה של 'מתי יבא לידי ואקיימנה' שגם לאחר מסירות הנפש אזכה למסור נפשי עוד הפעם, דהיינו הנסיון של חיים עם מסירות נפש על יראת שמים, 'ועכשיו שבא לידי בפעם הזאת כשבא לידי במדרגה נמוכה מזו דהיינו המסירות נפש של מיתה בפועל ממש, שאחריו 'שוב לא אקיימנה', כלומר שלא אזכה לקיים אותה שוב, אין זו עבודה קשה כמו הראשונות, וכיון שאני מורגל בעבודות הראשונות אין חידוש שביכולתי להתגבר על זו.

דווקא לנוכח הסיפורים המצמררים והמחזקים אודות כל אותם יהודים שזכו לכך, על הקדושים שבירכו בשם ומלכות 'אשר קדשו במצוותיו וציוונו לקדש את השם', שומה עלינו ליישם זאת בחיי המעשה ולהתמסר ענין נשגב זה בחיי היום-יום.

'אשר קדשו במצוותיו' אנו מברכים מדי יום על ציצית ועל תפילין, על נטילת ידיים ועוד, וכך אנו חיים על קידוש השם! כך אנו זוכים לקדש שמו יתברך באהבה, לחיות חיי ישרים ואחר מאה ועשרים למות מות ישרים וקדושים!

ובמדרשו של הגאון רבי משה חיים לאו זצ"ל הי"ד,

עבודת ה' בשמחה

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו (במדבר כג כא)

נתאר לעצמנו ילד שב מטויל מיוחד ומהנה, ואמו בוכה ומקוננת, איזה מסכן, טיפסת הרים, צעדת רגלי, התישו אותך במתקני השעשועים...

כל אחד מבין שזו שמחה לילד ולא צער. הוא נהנה מכל רגע.

או אם נראה אדם שזכה בזכייה גדולה בפסי, והוא יושב מזה שעות אחדות וסופר את סכומי הכסף שקיבל. האם נרחם על ה'מסכן' הזה שרתוק למקומו וידיו 'בזאבות' מספירת הכסף?! הרי ההיפך הוא הנכון.

בברכות אשר שם ה' בפי בלעם, נאמר 'לא ראה עמל בישראל'.

מבאר האור החיים הקדוש:

הצדיקים, הגם שעושים מצוות וכל עסקם בתורה, אינם מרגישים שיש להם 'עמל', אלא אדרבה הם חשים 'כאדם המרוויח וכאדם המשתעשע בשעשועים'.

ודאי עמלים אנו בתורה, אבל אין זה נחשב ל'עמל'. העיסוק בתורה 'משמחת לב ועינים מאירה', חדוותא דאורייתא.

לא ראה 'עמל' בישראל. התורה היא משוש לבנו ותפארתנו.

השמחה מעוררת השפעות טובות

וַיֵּרָא בְלָעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרְךָ אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא הִלֵּךְ בְּפִעֲלָם
בְּפִעֲלָם לְקִרְאָת נַחֲשִׁים וַיֵּשֶׁת אֶל הַמִּדְבָּר פָּנָיו: (במדבר כד א)

אפשר לחשוב מה כבר יכול להיות מלכעס... מה כבר קרה...

בלעם הרשע עשה כל מה שרק היה נראה לו, כדי לעורר חס וחלילה קללות על עם ישראל.

אומרת התורה 'וישת אל המדבר פניו'.

כמה פירושים נאמרו בזה, רצה להזכיר את חטא העגל, ועוד.

מבאר האור החיים הקדוש: המדבר הוא מקום של הקליפות, המקום של כוחות הטומאה השונים את עם ישראל.

ומה עשה בלעם, וישת אל המדבר פניו, 'פניו הוא לשון כעס, כמו שנאמר 'פני ילכו' שהוא לשון כעס.

מפעמים דבריו של האור החיים הקדוש: רצה בלעם שתתעורר הקליפה באמצעות הכעס! בדרך שתתעורר הקדושה בשמחה ובלב טוב! כי כל אחד יתעורר למינו.

לכולם יש חלק בתורה

בְּנַחֲלִים נָטָיו כְּגַת עָלִי נָהָר כְּאַהֲלִים נָטָע ה' כְּאַרְזִים עָלִי מִים
(במדבר כד ו)

מה טובו אהלך יעקב.

בנחלים נטיו. כגות עלי נהר. כאהלים נטע ה'. כארזים עלי מים.

לכל אחד מעם ישראל יש חלק בתורה, וכולם מרומזים כאן בפסוק, וכפי שמונה והולך האור החיים הקדוש:

אלו שהם כמו שמואל הנביא שהיה הולך ממקום למקום ומלמד תורה לעם ישראל, עליהם נאמר 'בנחלים נטיו', כמו נחל שנטה מימיו ממקום למקום, כך הם טורחים בעצמם כדי ללמד תורה לבני ישראל.

אלו הנמצאים במקומם, וכל מי שרוצה ללמוד מגיע אליהם, עליהם נאמר 'כגות עלי נהר'. כמו גן שנטוע במקומו, ומי שרוצה להנות ממנו יבוא אליו.

ויש הלומדים לעצמם, ואין בהם כח להשפיע. עליהם נאמר 'כאהלים נטע ה'. הם נקראים 'יושב אהלים'.

ויש כאלו שאינם יודעים ללמוד בעצמם, אבל הם 'מחזיקי תורה', עליהם נאמר 'כארזים עלי מים'. הם עשירי העם, בעלי קומה, בעלי כח וגבורה בעולם הזה, אבל אינם עושים פירות בגלל שאינם עוסקים בתורה, וגם הם זוכים להיות 'עלי מים', לפי שמחזיקים ידי האנשים הלומדים בתורה שנמשלה למים. וכלשון האור החיים הקדוש: 'כי המחזיק ידי לומדי תורה חולק עמהם בשכר, כידוע'.

ומכאן שלכל ישראל יש חלק בקדושת התורה, ואפילו העוסקים בעניין העולם הזה. אשריכם ישראל.

רשע! למה הפכת פניך אל הקיר? נענה הדיבוק ואמר: מפני שאיני יכול להסתכל בפני השכינה! מיד גזר עליו מהרה"ו שיהפוך פניו לכיוונו, וכן אכן עשה הדיבוק. אמר לו מהרה"ו: מה פשעך ומה חטאתך שהענישו אותך בעונש חמור זה? השיב הרוח: נענשתי בכך בגלל שחטאתי בעוון אשת איש, ולכן כבר עשרים וחמש שנים שאני נע ונד בארץ ואין לי מנוחה, כיון ששלשה מלאכי חבלה הולכים תמיד איתי לכל מקום שאני הולך ומענישים אותי במכות ויסורים קשים, והם מכריזים לפני ואומרים: ככה יעשה לאיש אשר חטא! סיפר הדיבוק כי הוא מת בטביעה וכי הוא אפילו לא הספיק לומר וידוי לפני מותו.

שאל אותו מהרה"ו: מי נתן לך רשות להכנס בגוף האשה הזאת? ענה הדיבוק: באחת הלילות שהייתי בביתה, ובאשמורת הבקר קמה האשה ממיטתה וברצונה להדליק אש הייתה משפשפת אבן וברזל יחד בכדי שהניצוצות ידליקו את הסמרטוט, אלא שהסמרטוט לא התלקח. כיון שכן, כעסה האשה כעס גדול עד מאד והשליכה את כל אשר בידה, את האבן הברזל והסמרטוט, לארץ ואמרה בכעס גדול: יהא כל זה לשטן! ותיכף כשכעסה ואמרה זאת, נתנו לי השמים רשות להכנס אל תוך גופה ('שבחי האר"י' פרק ז).

על הפסוק (במדבר כד א): 'וַיֵּרָא בְלָעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרְךָ אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא הִלֵּךְ בְּפִעֲלָם לְקִרְאָת נַחֲשִׁים וַיֵּשֶׁת אֶל הַמִּדְבָּר פָּנָיו', מסביר רבינו האור החיים הקדוש זיע"א, שהמדבר הוא המקום בו מצויים כוחות הטומאה (וזהו ה'ב' קדו), ורצונו של בלעם היה לעורר את כוחות הטומאה, שונאי בני ישראל, בכדי שיעזרו לו במלחמתו עמהם, והאופן בו ביקש בלעם לעורר את כוחות הטומאה היה באמצעות הכעס, שכעס שבוחרות הקדושה מתעוררים על ידי שמחה וטוב לב, כך כוחות הטומאה מתעוררים על ידי הכעס, ועל זה נאמר שבלעם השית את 'פניו' אל המדבר, כי פנים הוא לשון כעס, על דרך אומרו (שמות לג יד) 'פני ילכו' שהוא לשון כעס, ועל דיי הכעס ביקש בלעם לעורר את כוחות הטומאה המצויים במדבר.

וכה כתב רבינו הרמח"ל זיע"א (מסילת ישרים' פרק יא): הגה יש הרגזן שאמרו עליו (וזהו בראשית כז), כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה, והוא הנכעס על כל דבר שיעשו נגד רצונו ומתמלא חימה עד שכבר לבו בל עמו ועצתו נבערה. והנה איש כזה כדאי להחריב עולם מלא אם יהיה יכולת בידו, כי אין השכל שולט בו כלל והוא סר טעם ממש ככל החיות הטורפות.

אב"ד פיעטרקוב, שאף הוא נעקד על המזבח בחורבן האיום על ידי הרשעים ימ"ש, למדנו שזה הוא גם עניינה של עקידת יצחק, וכן כתב בספרו 'הדרך לקידוש ה':

באברהם כתיב (בראשית כב יב) 'עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני' אשר לא כתוב כן ביצחק, משמע שמעלת אברהם עלתה על זו של יצחק במעשה העקידה, וצריך ביאור, הלא יצחק היה זה ששכב מתחת המאכלת מוכן להיות נשחט לעולה ולא אברהם. ונראה בביאור הענין, שזה ברור בין יצחק ובין שרה שפרחה נשמתה כששמעה אודות זה שכמעט שחט ליצחק להעלותו לקרבן עמדו בנסיון העקידה, אבל נסיונם היה בזה שימותו על קידוש ה' בזה שקיימו את דבר ה', אבל לא יהיו מוכרחים לחיות עם צער אחר כך.

מה שאין כן אברהם אבינו שנסיונו היה כולל גם את זה שאחרי כן, עד סוף ימיו יהיה מוכרח לחיות כשכל העולם כולו ילעיגו עליו ויאמרו בהוראת אצבע, שזה האב ששחט את בנו יחידו והקריבו על גבי המזבח, במקום שבמשך כל ימי חייו לימד והדריך אותנו למידות טובות להיות רחום וחנון וכו', ועתה במעשה אכזריות שחט את בנו יחידו. אברהם אבינו היה מוכן גם לזה, לכן עליו נאמר 'עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה' שאברהם אבינו היה מוכן לא רק למות על קידוש ה', אלא גם כן לחיות על קידוש ה'.

מידת הכעס

בימיו של רבינו האריז"ל זיע"א היה אשה אלמנה שביום מהימים נכנס בה דיבוק שהיה מצער אותה מאוד. היא הייתה צועקת ובוכה, ואין מושיע לה. היו רבים שניסו לבוא ולדבר אל הרוח שיואל לצאת מהאשה, שהרי היא אלמנה עניה והיא צריכה לעבוד ולהתפרנס בכדי לזון ולכלכל את ילדיה, אלא שכל אחד שניסה לדבר עם הדיבוק נענה בכך שהדיבוק היה מספר בקול את כל מעשיו הרעים.

כמוכן שאנשים נרתעו מלדבר עם הדיבוק, ובראותם את צרת האלמנה, פנו אל האריז"ל שיואל להוציא את הדיבוק ממנה. באותם ימים היה האריז"ל עסוק מאוד, וגם לא חש בטוב, ולפיכך הוא מינה את רבינו מה"ר חיים ויטאל זיע"א כשליחו להוציא את הדיבוק מהאלמנה. האריז"ל לימד את מהרה"ו את סודות הכוונות, ואף אמר לו שאם הדיבוק יסרב לצאת, אזי יגזור עליו חרמות ונידוים עד שהוא יצא בעל כרחו.

כשנכנס מהרה"ו אל הבית בו שהתה האלמנה, תיכף סובבה האלמנה את פניה אל הקיר. עמד מהרה"ו ואמר:

(מאוצריו ושיתותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

מתיבתא אור החיים

נמי תרווייהו לשימוש ידידיה, ומעתה ניגמר מאברהם, ועמ"ש בס"ד.

ובדברי דוד לט"ו הקשה עוד בדברי הב"ר אמאי הזכיר רק את אברהם ושאל, ולא הזכיר גם את בלעם, ויישב כל הקושיות בחדא מחתא, וז"ל: נראה לי לתרץ הכל בדרך אחד, כי אלו הטעמים נמצאו לפעמים זה בלא זה, דהיינו טעם שמירה לפעמים אין שייכה, כגון שיש בלאו הכי שם אנשים אחרים חשובים, אלא שעדיין שייך טעם שאחד משמש לחבירו. ולפעמים טעם זה לא שייך, כגון שהאדם חשוב מוחל על כבודו, והרב שמחל על כבודו כבודו מחול (קידושין ב.), והוא יחזור וישמש להאחד אם יצטרך בהכרח, לכך מכל מקום שייך טעם שמירה וכו'. ועל כן אצל בלעם שהיו שרי מואב עמו, ונהג עצמו בנפש גבוהה ולא מחל על כבודו לחזור ולשמש את משרת שלו, על כן אמר הטעם משום שיחזור וישמש את חבירו, ובוה אין איסור אם יעבור על זה. אבל אברהם היה לו נפש שפלה ורוח נמוכה, ומחל על כבודו, ואם היה צריך לשמש את שמש שלו היה עושה וכו', רק שהוצרך לשני נערים עבור שמירה, וקא משמע לן שאף על פי שתלמיד חכם תורתו משמרתו מכל מקום אסור שיסמוך על זה. כדאשכחן (פסחים קיב.) ברבי חנינא בן דוסא שהיה יוצא יחידי ופגעו בו מלאכי חבלה, ואמרו אי לאו דמכרזי עלך ברקיעא הזהירו בחנינא היינו מוזיקים לך. וזהו שאמר [בב"ר] שנים הלכו בדרך ארץ, פירוש אף על פי שהיו תלמידי חכמים ותורתן משמרתן, מכל מקום התנהגו עצמן בדרך ארץ כאילו הם אנשים סתם, והלכו בדרך העולם להצטרך שמירה. מה שאין כן בבלעם דנהג עצמו ברוח גבוה אף על פי שהיה הדיוט באמת. וראה שם עוד שיישב בזה שינויי הלשון בכתוב, שאצל אברהם כתוב 'אתו', וכאן הוא אומר 'עמו'. ועוד יישב בזה קושייתו של רבינו, למה לא הודיע הכתוב שלקח עמו את שני נעריו אלא אחר שהזכיר חרון אפו יתברך ויצאת מלאך לשטן לו.

פירש שם שאם יצטרך אחד לנקביו יהיה השני עמו. [וכאן לא שייך טעם זה] שהרי לא היה יחידי, שהיו שרי מואב עמו, לכך פירש בכאן טעם אחר שחוזרין ומשמשים זה את זה, ולכך חלק רש"י טעמיהן. ובגור אריה כתב: הא דפירש שם 'שאם יתרחק כו', ולא פירש שהיו חוזרים ומשמשים זה את זה, משום דעדיפא קאמר, דאפילו אסור לילך בלא שנים עמו, משום סכנה, שאם יתרחק לא יהיה אחד עמו. אבל היכי שיש שאר בני אדם עמו לא היה אסור, רק בדרך ארץ. ולכך כתב לעיל 'אין רשאי', כלומר שהוא אסור. ובשפתי חכמים (שם) הביא לתרץ, וז"ל: ומהרש"ל פירש, דבלעם שהיה רוחו גבוהה, והיה צריך לשימוש, פירש שהיו משמשים זה את זה. אבל אברהם שהיה רוחו נמוכה, לא היה צריך לשימוש, שהיה משמש את עצמו, רק שלא יהיה יחידי שאם יצטרך אחד מנעריו לנקביו משום הכי לקח שני נערים עמו, לכך פירש טעם זה. ובמשכיל לדוד (שם) כתב שאין כאן כל קושיא, וז"ל: נלע"ה, דמה שכתב שם רש"י וחוזרין ומשמשים זה את זה, הוא עצמו מה שכתב כאן שאם יצטרך וכו', כלומר, שכשאחד אינו יכול לשמש דטריד בצרכי עצמו, ישמש השני תחתיו, נמצא משמשים זה את זה, שאם לא היה זה השני לא היה יכול האחר לעשות צרכי עצמו.

עוד הקשה במשכיל לדוד (כאן): אף על גב דכבר יש לנו לימוד לזה מקרא דגבי אברהם דכתיב ביה 'ויקח את שני נעריו אתו' וכו'. ולפי דעתי נראה, דאי מהתם הוה אמינא, דילמא בחד סגי, והתם הוה צריכי תרי, חד לשמש לאברהם וחד לשמש ליצחק, משום הכי אצטריך הך. ואי מהכא לחוד הוה אמינא, אטו אנן מבלעם רשינא ניקום וניגמר, שאני בלעם שרוחו גבוהה, ומשום הכי לקח שנים, הילכך צריכי תרווייהו. דהשתא דכתיב תרווייהו ילפינן שפיר באופן זה, דמעיקרא נילף 'נערים' דגבי אברהם מ'נערים' דהכא בבלעם, מה הכא תרווייהו לשימוש ידידיה התם

כתב רבינו (במדבר כב כב): 'ושני נערי עמו'. צריך לדעת לאיזה ענין הודיע שהיו עמו ב' נערי, ורז"ל (במדבר כ כג) אמרו להודיע דרך ארץ וכו', ועדיין קשה למה לא הודיע כן אלא אחר שהזכיר חרון אפו יתברך ויצאת מלאך לשטן לו, ויתבאר על פי דבריהם ז"ל (ברכות מג.) כי ל' אין המזיק נראה להם, ואין צריך לומר שלא יזיק, וכאן לפי שיצא שטן לבלעם מלאך המזיק מודיע הכתוב טעם שלא הזיק גם שלא נגלה אליו לפי שהיה הוא ושני נערי עמו הרי ג'.

והנה מה שכתב רבינו 'להודיע דרך ארץ' וכו'. כן דרשו במדרש: 'ושני נערי עמו', זו דרך ארץ שהיוצא לדרך צריך שנים לשמשו וחוזרים ומשמשים זה לזה. ובב"ר (נה ח) 'ויקח את שני נערי אתו' (בראשית כב ג), אמר רבי אבהו, שני בני אדם נהגו בדרך ארץ, אברהם, ושאלו. אברהם, שנאמר 'ויקח את שני נערי, שאלו 'וילך הוא ושני אנשים עמו' (שמואל א' כח ח).

וראה בוי"ק (כו ז): לא יהא אדם יוצא לדרך בפחות משנים, שאם יצא נשכח עבד לעבדו. ובמדרש אגדה מובא עוד טעם: 'שני נערי עמו', כך הוא דרך ארץ שאין אדם חשוב ויוצא לדרך פחות משלשה בני אדם. מפני שני דברים, מפני שלא [ילך] האחד למקום אחר וישאר הוא יחידי, ועוד, שאם יעשו השנים מריבה, יעמוד השלישי וישים שלום ביניהם. רבי מאיר כן הוא עבד, אם חזי חד בר אינש נפק באורחא קרי ליה תרי מות, אתרי מדי קטטה, תלתא מדי שלמא, דהא הוא דכתיב (קהלת ד ט) 'טובים השנים מן האחד', ואומר (שם פסוק יב) 'והחוט המשולש לא במהרה ינתק'.

והנה כאן פירש רש"י הטעם מפני שחוזרין ומשמשים זה את זה. וגבי הכתוב אצל אברהם אבינו 'ושני נערי אתו', כתב: שאם יצטרך האחד לנקביו ויתרחק, יהיה השני עמו. והקשה הרע"ב (כאן), וז"ל: למה שינה את טעמו ממה שכתב גבי אברהם וכו' ומה נשתנה זה מזה. ויש לומר, דהתם גבי אברהם לא שייך טעמא דחוזרין ומשמשים זה את זה, לפי שהיו יושבים באליעזר, ואין דרך כבוד שישמעאל בנו של אברהם ישמש את אליעזר העבד, לכך

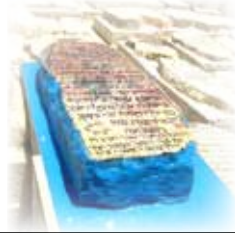
גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו

למייל המערכת m028039999@gmail.com

או לפקס 02-5385689

או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

אור הישועות מכתבי הלומדים

כדאי הוא האור החיים לסמוך עליו בשעת הדחק

רציתי לשתף אתכם בסיפור אישי ומטלטל, שכולו אור - אור החיים ממם. לרגל יום ההילולא של רבנו האור החיים הקדוש זיע"א, ראוי לפרסם את הנס ולחזק את הלבבות.

הסיפור שלי משתרע על פני עשור. לפני כעשר שנים, התפללתי והבטחתי לבורא עולם: אם אזכה לבן - אקרא לו 'אייר חיים', על שם הצדיק הקדוש רבי חיים בן עטר, האור החיים. ואכן, הקב"ה שמע תפילתי - ונולד לנו בן. בלי היסוס קראנו לו 'אייר חיים', כשמו של הצדיק.

אלא שהשמחה לא הייתה שלמה. אייר נולד עם אי ספיקת כליות חמורה, ומגיל ינקות עבר טיפולי דיאליזה יומיומיים, קשים ומייסרים. כך עברו עליו שלוש שנות חיים לא פשוטות כלל.

בגיל שלוש - ביום ההילולא של האור החיים - נסענו יחד לציון הקדוש שבהר הזיתים. שם עמדתי ואמרתי בתמימות: 'אם השנה יזכה בני לעבור השתלת כליה מוצלחת - אבוא איתו כל שנה ביום ההילולא, לומר מזמור לתודה על קברו של הצדיק.

ואכן - אותה שנה התרחש הנס. אייר עבר השתלה מוצלחת!

השמחה הייתה עצומה. מאז, שנה אחר שנה, עלינו לציון, אב ובנו, בדיוק כפי שנדרתי.

אך הנה, חמש שנים לאחר מכן - השנה - הכל התחיל להתערער.

אייר חווה דחייה של השתל. הגוף סירב לקבל את הכליה. מצבו הידרדר, והוא אושפז במשך חודש בבית החולים. עבר טיפולים מורכבים ומכאיבים. היינו על סף ייאוש.

ושוב - עמדתי מול בורא עולם, מול עצמי, ואמרתי: אם יאיר יצא מזה, אם הכליה תחזור לתפקד - אקח אותו מיד לאחר השחרור לציון של האור החיים, ונאמר שם יחד מזמור לתודה.

וכך היה. ברוך ה' - המצב החל להשתפר בצורה פלאית.

התפקוד של הכליה התייצב, הטיפולים הצליחו, וברוך ד' הילד חזר לעצמו!

לא המתנתי. מיד לאחר השחרור - נסענו יחד לציון הקדוש, עמנו שם - אב ובן - ואמרנו יחד 'מזמור לתודה' עם עיניים דומעות ולב מלא הודאה.

יהודים יקרים - כדאי הוא רבי חיים בן עטר לסמוך עליו! האור שגנו בו - מאיר גם בדור הזה.

אני חי את זה, נושם את זה, ומרגיש חובה לפרסם את הנס הזה לרבים.

א. כ.

מחוברים לחיים

לשמיעת שיעורים ודרשות

חייגו: 03-617-1077

